

НОВА СТРАТЕГІЯ АДМІНІСТРАЦІЇ ДОНАЛЬДА ТРАМПА ЩОДО АФГАНІСТАНУ ТА ПІВДЕННОЇ АЗІЇ

Зименкова В. В.,

аспірант кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики

Інституту міжнародних відносин

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

У статті аналізуються ключові елементи нової стратегії США щодо Афганістану та Південної Азії, представленої наприкінці серпня 2017 р. Розглянуто її переваги, недоліки та можливі наслідки для регіональних країн.

В статье анализируются ключевые элементы новой стратегии США в Афганистане и Южной Азии, представленной в конце августа 2017 г. Рассмотрены ее преимущества, недостатки и возможные последствия для региональных стран.

The article analyzes the key elements of the new U.S. strategy for Afghanistan and South Asia presented at the end of August 2017. The article examines its benefits, disadvantages and the possible implications for regional countries.

Ключові слова: Афганістан, стратегія США, Дональд Трамп, Пакистан.

Війна в Афганістані, яка триває вже 16 років, стала найтривалішим конфліктом в історії США. Дональд Трамп роками критикував зусилля США в Афганістані, називаючи їх «абсолютно безглуздими» і виступав за швидке виведення військ, щоб США могли виділяти більше грошей на «відновлення» власної країни [1]. Під час виборчої кампанії Трамп пообіцяв не залучати Сполучені Штати у війни, у яких неможливо перемогти [2]. Але на посаді президента Трамп змінив курс, послідувавши шляхом своїх попередників: президентів Джорджа Буша та Барака Обами.

Після кількох місяців обговорення, 22 серпня президент США Дональд Трамп оголосив нову стратегію для Афганістану та Південної Азії, виступивши з 25-хвилинним зверненням до нації на військовій базі Форт-Маєрс [3].

Трамп затвердив розгортання додаткових військовослужбовців в Афганістані. В даний час в країні дислоковані 8400 американських військовослужбовців. Трамп також оголосив про відкриття офісу американських військ в країні та надання більшої свободи дій американським командувачам для боротьби з терористами.

Страх перед тероризмом є головним чинником присутності США в Афганістані. Оскільки таліби надали притулок «Аль-Каїді» за кілька років до подій 11 вересня, існує занепокоєння, що вони зроблять це знову, якщо отримають владу в країні або в її частині. Наслідки різкого виведення американського військового контингенту з Афганістану були б одночасно непередбачуваними і неприйнятними. «Поспішне виведення [збройних сил] створить вакуум, який терористи – включаючи терористичні угруповання «Ісламська держава» і «Аль-Каїда» – відразу заповнили б», – зазначив президент [4].

У Департаменті оборони США визначають існування 20 активних терористичних груп в Афганістані [5]. Мережа «Хаккані» в складі «Талібану» викликає занепокоєння через зв'язок з міжнародними терористичними групами. В 2015 р. також з'явилась Ісламська держава в провінції Хорасан, коли окремі особи та групи бойовиків заявили про свою вірність лідерів Ісламської держави Абу Бакр аль-Багдаді.

Кінцева мета США в Афганістані, оголошена Трампом, полягає в тому, щоб змусити Талібан піти на переговори і знайти політичне рішення конфлікту в Афганістані. Цю ж мету оголошував і Обама, але, за словами Трампа, його план має ключову відмінність – він не передбачає жодних термінів виведення американських військ.

Як заявив Трамп під час свого звернення, ключовим елементом нової американської стратегії в Афганістані стане припинення позначення тимчасових рамок операцій і планування дій, виходячи з реальної ситуації на місцях. «Ядро нашої нової стратегії полягає в переході від підходу, заснованого на тривалості, до підходу, заснованого на обставинах. Я багато разів говорив про те, наскільки контрпродуктивно для США заздалегідь оголошувати терміни початку або закінчення військових опе-

рацій», – сказав він [6]. Також президент наголосив, що Вашингтон не буде говорити про чисельність контингенту або про плани подальших військових дій.

Спонукаючи «Талібан» до мирного врегулювання допоможить нанесення їм болізних поразок на полі бою. Але зараз провести успішні наступальні операції в різних провінціях країни афганські силовики не можуть через нестачу професійних кадрів і бойової авіації. Хоча офіційно армія і поліція Афганістану досягли чисельності більше ніж 200 тис. осіб [7], на полі бою з талібами і бойовиками «Ісламської держави» можуть успішно конкурувати лише підрозділи спецназу, чисельність яких не перебільшує 10 тис. Чисельність же талібів досягає 40 тис. чоловік [8].

План Трампа передбачає збільшення не тільки кількості американських військових в Афганістані, але і кількості інструкторів з підготовки бійців афганського спецназу. За підтримки інструкторів США і НАТО планується збільшити чисельність підготовлених бійців, яка при потужній повітряній підтримці дозволить розраховувати на примус лідерів бойовиків до переговорів.

Трамп також пообіцяв, що США більше не будуть задіювати свою армію для будівництва демократії в світі. Завдання змінити спосіб життя інших народів більше не стоїть перед Америкою, і США будуть керуватися реалізмом при прийнятті рішень, що свідчить про відхід від політики попередніх адміністрацій. Зміна пріоритетів відбилася в передачі повноважень від Державного департаменту Пентагону. Спецпосланець США в Пакистані і Афганістані Лорел Міллер була відправлена у відставку ще в червні, а сама посада буде ліквідована [9].

Міністерству оборони переходять і права на визначення чисельності контингенту. Як повідомила «Wall Street Journal», на першому етапі мова йде про чотири тисячі додаткових військовослужбовців, однак глава Пентагону Джеймс Меттіс може ініціювати нові поповнення [10]. Все це вказує на значне посилення військового лобі, представленого Меттісом і радником Трампа з національної безпеки Гербертом МакМастером. Саме вони відіграли провідну роль у розробці стратегії.

Президент США та його представники надіслали важливий сигнал талібам. Держсекретар Рекс Тіллерсон заявив про готовність вступити в переговори з «Талібаном» без попередніх умов [11]. Це означає, що Вашингтон і Кабул вже не будуть вимагати від талібів визнання нинішньої Конституції країни, до якої у талібів є багато претензій. Враховуючи заяву Трампа про відмову Америки займатися подальшим експортом демократії, це може свідчити про готовність американців піти на поступки «Талібану» у питанні нового основного закону країни і принципів організації державно-політичної системи в Афганістані. І це може стати основою майбутніх мирних переговорів.

Після виступу Трампа президент Афганістану Ашраф Гані висловив свою вдячність «Трампу і американському народу за підтвердження підтримки зусиль Афганістану по досягненню самодостатності» [12]. Думки афганських експертів, опитаних The Washington Post, розділилися: деякі високо оцінили те, що США не стали відмовлятися від військових зусиль в Афганістані. Інші заявили, що жодна військова стратегія США не поверне мир і стабільність, якщо афганський уряд, ослаблений внутрішніми протиріччями і зовнішніми атаками, не стане працювати краще і не проведе реформи [13].

У промові Трампа пролунало також попередження Пакистану щодо припинення підтримки різним терористичним організаціям, які діють з їх території. Трамп заявив, що Пакистан може багато отримати, якщо приєднається до зусиль США в Афганістані, або багато втратить, якщо продовжить приховувати терористів. Трамп заявив, що «Пакистан часто надає безпечні притулки агентам хаосу, насильства та терору». Його послання до Пакистану є досить чітким і нагадує послання президента Буша Пакистану ще до початку американської операції в Афганістані: «Ви або з нами, або проти нас». Незважаючи на те, що американські адміністрації завжди висловлювали жорстку позицію щодо Пакистану, проте, саме дії, а не риторика, можуть відрізнити позицію президента Трампа від його попередників.

Паралельно з тим як Трамп висунув суворі попередження на адресу Ісламабада, він звернувся і до Індії з проханням-пропозицією приєднатися до американської стратегії в Афганістані, зокрема в економічній її частині. Індія вже позитивно відповіла на це [14].

Такий посил може бути сприйнятий Пакистаном як загроза їх давній стратегії «стратегічної глибини», в рамках якої Афганістану відводиться роль «великого тилу» Пакистану в разі масштабного військового конфлікту з Індією. США історично обережно балансували між бажанням отримати підтримку Індії в Афганістані та побоюваннями Ісламабаду, що призвело до того, що індійські фонди спрямовувались здебільшого на економічний та громадський розвиток, а не на військові проекти.

Пакистану потрібен слабкий і залежний від Ісламабаду Афганістан, не здатний до проведення самостійної зовнішньої політики та для союзу з Індією. Тому стратегія Трампа, яка передбачає фактичне створення довготривалого регіонального військово-політичного союзу США, Афганістану та Індії, закономірно викликала бурну негативну реакцію Пакистану.

Крім того, Пакистан протягом багатьох років налагоджує співробітництво з Китаєм, у тому числі у військовому аспекті. Пакистан погодився співпрацювати з Китаєм для створення нового підводного

флоту, а також спільно працювати над винищувачем JF-17. Крім того, Китай розробив для Пакистану ракетний катер AZMAT-класу [15]. В червні в доповіді Пентагону йшлося про те, що Китай буде прагнути розвивати військову базу в Пакистані [16].

Таким чином, можна припустити, що причина критики Вашингтона полягає не в недостаніх зусиллях Пакистану по боротьбі з тероризмом, а його зближенням з Китаєм. У відповідь на слова Трампа Китай швидко висловив свою підтримку Пакистану.

Пакистан активно включився в реалізацію китайської стратегії «Один пояс – один шлях» з будівництва транспортно-логістичних коридорів, спрямованих від Китаю до Індійського океану, Перської затоки, Каспійсько-Чорноморського регіону та Європи. Афганістан лежить на самому початку більшості всіх цих шляхів: через країну проходить велика частина стратегічних коридорів, які Китай збирається побудувати.

Новий Шовковий шлях Китаю полягає в тому, щоб запропонувати подальше процвітання вже зростаючого Китаю та всіх країн, пов'язаних на шляху до Європи. З перспективою відкриття нових ринків, що спонукає до тісного співробітництва між Пакистаном, Афганістаном та Китаєм, економічні перешкоди для США будуть зростати. Крім того, проект буде грати на користь і пов'язаним країнам, зокрема – Росії. Тому, зрозуміло, що США не схвалюють цей проект.

Китай готовий з'єднати Париж, Берлін, Балкани, Москву та країни Центральної Азії, що з'єднують Іран з Пакистаном. Це прокладе шлях до корисних копалин, джерел енергії і різко збільшить обсяг торгівлі, що, в підсумку, ствердить міць Китаю.

Залишаючись в Афганістані, США створюють нову проблему для Китаю, оскільки вони можуть контролювати і заважати реалізації стратегічних планів Пекіну. Будь-які перебої в планах Шовкового шляху можуть підірвати економічну перевагу Китаю.

В новій стратегії відсутній важливий регіональний гравець – Іран, який розглядає Афганістан у межах своєї «сфери впливу». Існують свідчення, що Іран веде посилене приховане втручання, забезпечує місцевих повстанців зброєю, грошима та навчанням. За оцінками афганських та західних чиновників, Іран поповнив ряди талібів афганськими сунітськими біженцями, що знаходились на його території [17]. Крім того, Іран дозволив відкрити у себе штаб-квартиру «Талібану» та прийняв представників «Талібану» [18].

Іран почав розглядати «Талібан» не тільки як менше з лих, але і як корисну силу. Терористична атака Ісламської держави на парламент Ірану та мавзолей Хомейні 7 червня цього року, лише ствердила іранську прихильність Талібану. Іран та «Талібан» мають намір створити буферну зону уздовж східного кордону Ірану з Афганістаном, що свідчить про значну зміну зовнішньої політики Тегерану, оскільки шіїтська держава та ісламський рух були ворогами протягом десятиліть.

Деякі експерти вважають контакти Ірану з «Талібаном» підтримкою повстанців, інші вважають їх прагненням вплинути на зусилля з примирення. Іран має плідні зв'язки з афганським урядом. Президент Афганістану Гані схвалив підхід свого попередника до Ірану, який назвав його «другом» Афганістану і стверджував, що Афганістан не повинен стати ареною для суперечок між Сполученими Штатами та Іраном [19]. Гані відвідав Тегеран у квітні 2015 року і, після зустрічей з президентом Руані та верховним лідером Алі Хаменеєм було досягнуто згоди діяти спільно проти Ісламської держави. Іран допомагає боротися з цією організацією в Іраку та, меншою мірою, в Сирії. У серпні 2013 р. обидві країни підписали Меморандум про взаєморозуміння щодо ширшої безпеки та економічного співробітництва, а в грудні 2013 р. цей договір було розширено Угодою про стратегічне співробітництво.

Ігнорування ролі Ірану, яку він може і буде грати, безумовно, підриває зусилля США та міжнародної спільноти у боротьбі з радикалами та екстремістськими групами в Афганістані та регіоні.

Критичні оцінки нової стратегії по Афганістану та Південній Азії з російської сторони викликані побоюваннями з приводу можливого посилення впливу США в республіках Центральної Азії. Ці побоювання не є безпідставними: посилення американської військової присутності в Афганістані в перспективі може примножити інтерес США до співпраці з країнами Центральної Азії.

16 серпня в Душанбе здійснив візит командувач сухопутними військами Центрального командування США генерал-лейтенант Майкл Гаррет [20]. В ході візиту Гаррет провів серію зустрічей з керівництвом Таджикистану щодо питань співробітництва в сфері безпеки і зміцнення таджицько-афганського кордону. В кінці минулого року американський генерал під час свого центральноазійського турне також відвідав Ташкент і Астану з обговоренням аналогічних питань. Цілком ймовірно, що ці візити проходили з метою підготовки механізмів реалізації нової стратегії США щодо Афганістану, де країнам Центральної Азії відводиться певна роль.

Для країн Центральної Азії це, безумовно, добрий знак, оскільки передбачає гроші, політичні дивіденди і збереження уваги до регіону з боку США, яке останнім часом втрачається. Ці чинники будуть підштовхувати влади пострадянських республік до проведення багатополлярної зовнішньої політики, що абсолютно не вигідно Москві.

Загалом, Афганістан і США можуть досягти міцного результату в афганській проблемі, якщо афганська адміністрація під керівництвом Гані продовжить очищати країну від корупції, ініціювати та прискорювати широкий спектр реформ в уряді, а США продовжать підтримувати афганські сили безпеки. Запропонований Трампом план по Афганістану є найбільш вдалим з можливих варіантів як з точки зору американських інтересів в регіоні, так і з точки зору спроби вирішення афганської проблеми по суті.

Література:

1. What Trump said about Afghanistan before he became president [Електронний ресурс] // CNBC. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.cnbc.com/2017/08/21/what-trump-said-about-afghanistan-before-he-became-president.html>.
2. Trump: US will avoid getting involved in foreign wars [Електронний ресурс] // Middle East Eye. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.middleeasteye.net/news/trump-lays-out-non-interventionist-us-military-policy-131802657>.
3. Remarks by President Trump on the Strategy in Afghanistan and South Asia [Електронний ресурс] // The White House – President Donald J. Trump. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2017/08/21/remarks-president-trump-strategy-afghanistan-and-south-asia>.
4. Ibid
5. DOD Releases Report on Enhancing Security and Stability in Afghanistan [Електронний ресурс] // U.S. Department of Defense. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.defense.gov/News/News-Releases/News-Release-View/Article/1220163/dod-releases-report-on-enhancing-security-and-stability-in-afghanistan/>.
6. Remarks by President Trump on the Strategy in Afghanistan and South Asia [Електронний ресурс] // The White House – President Donald J. Trump. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2017/08/21/remarks-president-trump-strategy-afghanistan-and-south-asia>.
7. 2017 Afghanistan Military Strength [Електронний ресурс] // Global Fire Power. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.asp?country_id=afghanistan.
8. Afghan Security Crisis Sets Stage for Terrorists' Resurgence [Електронний ресурс] // The New York Times. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.nytimes.com/2016/12/02/world/asia/afghanistan-security-terrorism-taliban.html?mcubz=1>.
9. State's Afghanistan-Pakistan envoy leaves, spurring confusion about U.S. diplomacy in region [Електронний ресурс] // Politico. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.politico.com/story/2017/06/23/trump-administration-dissolves-afghanistan-pakistan-unit-239901>.
10. Donald Trump to Unveil Afghanistan Strategy in Televised Address Monday [Електронний ресурс] // The Wall Street Journal. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.wsj.com/articles/donald-trump-to-unveil-afghanistan-strategy-in-televised-address-monday-1503262674>.
11. Statement on the United States' Engagement in South Asia [Електронний ресурс] // U.S. Department of State. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.state.gov/secretary/remarks/2017/08/273566.htm>.
12. Afghan President Ashraf Ghani Welcomes New US Strategy [Електронний ресурс] // India. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.india.com/news/agencies/afghan-president-welcomes-new-us-strategy-2419743/>.
13. Trump announces new strategy for Afghanistan that calls for a troop increase [Електронний ресурс] // The Washington Post. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://www.washingtonpost.com/politics/trump-expected-to-announce-small-troop-increase-in-afghanistan-in-prime-time-address/2017/08/21/eb3a513e-868a-11e7-a94f-3139abce39f5_story.html.
14. India welcomes Donald Trump's South Asia policy, says committed to supporting Afghanistan [Електронний ресурс] // India Express. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://indianexpress.com/article/india/india-reaffirms-commitment-to-keep-supporting-afghanistan-welcomes-donald-trumps-afghan-strategy-4808098/>.
15. China to boost military cooperation with Pakistan: Report [Електронний ресурс] // The Economic Times. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://economictimes.indiatimes.com/news/defence/china-to-authorise-pakistan-to-build-missiles-tanks-fc-1-xiaolong-combat-aircraft/article-show/57684105.cms>.

16. China to set up military bases in Pakistan – Pentagon report [Електронний ресурс] // The Guardian. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.theguardian.com/world/2017/jun/07/china-to-set-up-military-bases-in-pakistan-pentagon-report>.
17. Trump's Afghan policy, Pakistan and China's New Silk Road [Електронний ресурс] // The Nation. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://nation.com.pk/blogs/23-Aug-2017/trump-s-afghan-policy-pakistan-and-china-s-new-silk-road>.
18. Nicholson accuses Russia, Iran of bolstering Taliban in Afghanistan [Електронний ресурс] // Afghanistan News. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://1tvnews.af/en/news/afghanistan/26427>.
19. Comments by President Karzai at the Brookings Institution. May 5, 2009.
20. A senior US Army general arrives in Dushanbe Read more: <https://news.tj/en/news/tajikistan/security/20170815/a-senior-us-army-general-arrives-in-dushanbe> [Електронний ресурс] // Asia-Plus. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://news.tj/en/news/tajikistan/security/20170815/a-senior-us-army-general-arrives-in-dushanbe>.